

mæssig, det er Overgang til Selveiendom for Bøndestanden, men det kan jo være Tvivl underkastet, hvormeget man skal fremstykke denne Overgang; imidlertid troer jeg, at man ikke endnu fra nogen Side tilstrækkelig har lagt Vægt paa den frivillige Overgang. Den frivillige Overgang har mange gode Sider og har vist sig ikke lidet virksom. Den vil fremdeles vise sin Virksomhed, naar de Hindringer, som hidtil have staaet i Veien derfor, blive bortryddede, og det er jo først fornylig, at een af de væsentligste Hindringer, nemlig Skattefrihed, er bortfalden. Der er kun meget lidet Strøgods her i Landet; det allermeeste Bøndergods er sat i en vis Forbindelse med Hovedgaardene, og derfor har vistnok Hovedgaardenes tidligere Skattefrihed været en væsentlig Hindring derfor; det er jo ligeledes klart, at det fideicommissariske Baand er en meget væsentlig Hindring, men naar begge disse Hindringer ere fjernede, vil upaatvilelig meget mere af Bøndergodset ved frivillig Salg gaae over til Selveiendom, end man nu gjør sig nogen klar Forestilling om. Der er i de forskjellige Forslag, der ere fremkomne, lagt megen Vægt paa denne frivillige Overgang; det er af den forrige Indenrigsminister i hans Forslag udtalt, at den store Forholdsregel, som han havde foreslaaet, egentlig skulde staae bagved som en Evang, der skulde bringe Vedkommende til, hvilket han nærrede Haab om vilde skee, frivillig at gaae ind paa Forholdets Løsning ved Kjøb af Gaardene. Ogsaa Forslagsstilleren af det nærværende Forslag synes at lægge megen Vægt paa Haabet om, at Meget vil ordne sig ved frivillige Overeenskomster, idet han har reserveret sig en Tidsperiode indtil Aaret 1855, for at denne Overgangsmaade kunde komme til at udfylde sin Virksomhed. Der er forøvrigt ogsaa et andet Moment i hans Forslag, som jeg troer i høj Grad vil fremme den frivillige Overgang, hvis man nemlig kommer til at gaae ind paa den Foranstaltning, som er anført under § 1, Ophævelse af Plakaten af 1806, der jo vil medføre en Løsning af de hidtilværende Indskrænkninger for Selveiendomme, der i en vis Mærkke have været i Bøndestandens Eie. Ved at gaae denne Wei-

vil man opnaae, at den Fordeel, som Fæstebaandets Løsning kan medføre, tilflyder Bøndestanden, de, der som Selveiere ere i Besiddelse af Bøndergaardene, og at Godseieren ikke, idet han sælger Gaarden til en Selveier, kan vente at erholde den fulde Fordeel af Løsningen af Fæstebaandet, som først vil tilflyde ham efter en længere Mærkke. Jeg troer saaledes, at man, naar man gaaer ind paa en Anvendelse af denne Bestemmelse, endnu vil kunne nære større Haab om Forholdenes Udvikling gjennem frivillige Overeenskomster, end tidligere.

Forsaaavdt der nu spørges om Anvendelsen af fuldstændig Erstatning, da har den ærede Forslagsstiller støttet sit hele Forslag til Grundlovens § 87. Jeg vil nu paa ingen Maade nægte, at Grundlovens § 87 altid maa være af væsentlig Betydning i det her omhandlede Forhold — det er jo klart, at Fæstestederne for Eiden ere Godseiernes Eiendom, og det er jo vist nok, at, forsaaavdt de ved en ubetinget Evangselov skulde miste denne Eiendom, saa vil det ikke kunne skee paa anden Maade end — som det er foreslaaet — imod fuldstændig Erstatning —, men jeg tillader mig at troe, at der finder nogen Meningsforffjel Sted mellem den ærede Forslagsstiller og mig med Hensyn til den rette Betydning af Grundlovens § 87. Det forekommer mig, at, naar man betragter dette Lovsteds Plads i vor Grundlov, saa er man egentlig ikke berettiget til at læse det saaledes, som om der stod: „Enhver er pligtig til at afstaae sin Eiendom, naar dertil ad Lovgivningsveien findes tilstrækkelig Anledning, men man maa holde fast ved, at Paragraphen staaer ikke paa det Sted i Grundloven, hvor der handles om at give Staten Ret til at ordne de Forhold, som den finder fornødent at indtage under den lovgivende Magt, men netop imellem de Paragrapher, som skulde fastsætte de individuelle Forhold; den fremtræder udtrykkelig som en Sanction af Eiendommen, og ikke blot som en Sanction af Eiendommen, men som en garanterende Bestemmelse for Eiendomsretten, og naar den ærede Forslagsstiller har sagt, at det var ham ganske klart, at før Grundlovens Udgivelse kunde man ikke tænke paa at ordne det her omhandlede Forhold ad Expropriationens Wei, saa troer